

A textilkvóta feloldása – Ki itt a felelős?

Mészáros Klára

Kína külső kapcsolatrendszerében meghatározó kérdés, hogy mely pontokon és milyen feltételekkel integrálódik a világba. Ebből a megközelítésből Kína WTO-tagsága erősíti a kiszámíthatóságot. A tagsággal járó liberalizációval pedig a nagy kínai piac korábban zárt szegmensei nyíltak meg a külföldiek előtt. Ezzel párhuzamosan a kínai vállalatok is növekvő súllyal szállnak be az erősödő versenybe. Kína pedig nagysága tudatában, minden lehetséges módon próbálja védeni és érvényesíteni piaci érdekeit.

A belső migráció, a munkanélküliség növekedése komoly szakítópróbája a társadalom tűrőképességének. Miután a kínai munkaerő az ázsiai térségben is az olcsóbbak közé tartozik, logikus, hogy megpróbálja kiaknázni a munkaintenzív termelés lehetőségeit. Kína versenyképességével a 44. helyen állt 2003-ban a nemzetközi felmérésbe bevont országok rangsorában. A jelenlegi állás szerint 30 ezerre becsülik a Kínában működő textilipari vállalatokat, amelyeknek közel fele már minőségi terméket állít elő. A Kínai Textilipari Tanács szerint 2004-ben az előállított termékek összértéke 98 mrd USD-t tett ki, ami 22 százalékos világszintű részesedés.

A kvótarendszer eltörlése előtt még voltak – főleg amerikai – kísérletek arra vonatkozóan, hogy 2008-ig megakadályozzák nemcsak a fejlett, de a szegény országok számára is veszélyes kínai textiláradatot. 52 ország és 90 szervezet írta alá az isztambuli nyilatkozatot, amelyet a WTO, mint liberalizációellenes törekvést végül is elvetett.

2005. január elsejével oldották fel a textiltermékek kvótáját, ami 2400 cikkre vonatkozott. Ennek következtében indult el az átrendezési folyamat, amely alapjaiban rengeti meg a textiltermelő országok helyzetét. A WTO-döntés mindekelőtt Kína és India, vagyis a nagy ázsiai textiltermelők számára jelentett óriási lehetőséget. Kínával szemben csupán India veheti fel a versenyt. (Textilipari termelése ma ugyan még csak 11 mrd USD, de 2010-re ötszörösére kívánja növelni termelését.) Az igazi vesztesek a szegényebb ázsiai, délkelet-ázsiai, latin-amerikai és afrikai országok lehetnek. Előrejelzések szerint a textilipari munkahelyek akár fele is megszűnhet 2008-ra, miközben Kína fogja előállítani a világ ruhaexportjának felét.

Az ázsiai olcsó termékek már jóval a kvótarendszer eltörlése előtt is többnyire az amerikai és

európai piacokon keltek el. A kvótát elérő országoknak a kivitelt le kellett állítaniuk vagy valamilyen más módon meg kellett kerülniük a korlátokat. Ezeknek a korlátoknak az elkerülése végett találtak ki azt a gyakorlatot, hogy az adott ország textiliparának egyes részeit más és más országokba telepítik át. A kínai plafon szétaprózódásával a korlátok is megszűntek. A kvóta feloldásával azonban ezek a tranzakciók megszűntek, ugyanis a korábbi beszállítók többségére nincs már szükség. A kvóták eltűnésével értelmetlenné vált az is, hogy továbbra is más országból vásárolják az anyagot, a szabót vagy a varrást. Éppen a kvótarendszer megkerülése miatt a korábbi években olyan országokban is meghonosodott a textilipar, ahol egyébként ez az ágazat valószínűleg nem fejlődött volna ki. A szakértők szerint fájdalmas változásokra kell felkészülni. Az import harmadát máris néhány nagy nemzetközi áruházlánc bonyolítja, aminek következtében radikálisan csökken a beszállítók száma. Várható, hogy a textilre szakosodott iparágaknál – főleg a szegény országokban – meg fog szűnni vagy radikálisan csökkenni fog a termelés. A nyugati országok munkahelyeit védő kvótarendszer napjainkra visszajára fordulni látszik. A fejlődő országokban 30 millió textilipari munkahely, a fejlett országokban pedig kétfélmillió szűnt már meg.

És a magyarok?

A minőségileg javuló ázsiai könnyűipari termékek beáramlása Magyarországon is érezteti negatív hatását. A magyar könnyűipari termékek forgalma az elmúlt évben 20%-kal csökkent, és a magyar vállalatok 2004-ben mindössze 9,12 mrd forint értékű árut forgalmaztak. Egy év alatt a hazai gyártású cipők kereslete 35%-kal csökkent.

Szakértők az idén az USA-ban 31, Angliában 15, Németországban 13%-os csökkenéssel számolnak a textiliparban. A fejlett országok textiliparában egyfajta előre menekülés indult meg. A verseny során a harcot egyre inkább a minőséggel, és újabb piaci szegmensek létrehozatalával, kiegészítő termékek kínálatával próbálják felvenni, hogy megmaradhassanak a piacon.

Az Európai Unió szabályrendszere szerint gyakorlatilag nem változott meg a rend, de a végrehajtás eszközrendszerének és intézményi hátterének a feladatai jelentősen módosulnak. A vámunió megalapítása óta a tagállamok közös külső vámtarifákat alkalmaznak az unióba belépő árukra. A

feltételek az unió határainak átlépésekor minde-
nütt azonosak. Magyarországnak arra kellene
törekednie, hogy lehetőleg minél több olyan áru
menjen át a magyar határon, amelynek vámját itt
fizetik. Az Európai Unió bármely határán be lehet
léptetni az árut, amelyet – elvileg – mindenütt
azonos elbánásban kell részesíteni. A magyar ha-
tóságok szigorú vámolási eljárása miatt azonban
az a gyakorlat alakult ki, hogy a magyar határt
a harmadik országokból érkező termékek többnyire
elkerülik. A vám- és az ÁFA-bevételek így nem
a magyar költségvetést gyarapítják. Bár a VPOP
és a Pénzügyminisztérium próbál ezen változtatni,
de a Magyarországra érkező ázsiai textiltermékek
70%-a nem a magyar határnál lépi át az uniós
határt, hanem többnyire Hamburg, Rotterdam
vagy Koper kikötőjénél.

A GfK Piackutató Intézet adatai alapján 2003
első félévében 4 mrd forintot, 2004 hasonló idő-
szakában pedig 21 mrd forintot költöttek ma-
gyarországi vásárlók távol-keleti árucikkekre. A
piacokon vásároló kínaiak 20-30%-a kereskedő,
70-80%-nak már saját üzlete vagy bérlője van. A
nagykereskedők tőke- és áruforgalmát nehéz
megbecsülni. Kínai szokásként úgy adják meg,
hogy néhány tízmillió forint. A 10-20 legnagyobb
cég forgalmát éves átlagban 10-50 millió USD
közöttire becsülik. A kínai áruk kiskereskedelem-
ének nagy részét magyar bizományosok bonyolít-
ják. Ezzel szemben a kínai vállalkozók céltudato-
san építik ki a budapesti és a vidéki városokat
átfogó értékesítési hálózatukat. A magyarországi
kínai kereskedők áruinak többségét reexportálják
a térség országaiba, keletre és az ázsiai FÁK-
országokba. A Magyar–Kínai Kereskedelmi Kama-
ra adatai szerint a beérkező textiltermékeknek
mindössze 28%-a marad tényleges importként
Magyarországon.

Ki itt a felelős?

A külföldi befektetések jelentős mértékben járultak
hozzá a kínai gazdasági sikerekhez. A kínai piac
méretei vonzzák a befektetőket. 2003-tól Kína
vált a nemzetközi tőkebefektetések elsősorú cél-
pontjává. Ennek következményeként egyre több
területen és egyre inkább szaporodnak a vegyes
vállalatok az ország különböző részein. Számos
külföldi, ezen belül jelentős európai társaság is
alapít kínai-európai leányvállalatot. Így történhet-
ett meg, hogy 2004-ben a kínai textiliparnak
már 35%-a nem kínai tulajdonú volt. A külföldi
befektetők magukkal hozzák a *know-how*-t, a
modern gépeket, amelyekkel megtanítják a minő-
ségi termelésre a kínai munkaerőt. Ma már a
márkás termékek számottevő hányadát Kínában
állítják elő. A versenyképességhez ugyanis az olcsó
munkaerő nem elégséges. Ehhez azokra a gépekre,
gyártósorokra van szükség, amelyeket a textil-
ipari multinacionális vállalatok szereltek fel. Úgy
is fogalmazhatunk, hogy gyakorlatilag maguk a
textilipari multinacionális cégek termelték ki saját
versenytársaikat. A kínai export nemcsak a GDP-t
növeli, de a *high-tech* eszközök importjával is
erősíti a hazai ipart. A Kínai Kereskedelmi Ka-
mara alelnöke, Cao Xinyu szerint ma már a tex-
tiltársaságok 40%-a kínai és külföldi tőkével ala-
pított *joint venture* befektetéssel működik, a hazai

magántársaságok részaránya 45%, az állami vállá-
latok pedig 13%-ot képviselnek. (*Chinese textile
'tsunami' hits Africa and Asia*. China Infodoc
Service 27. Apr. 2005.)

Az EU előzetes megfigyelési rendszert vezetett
be, amellyel próbálja csökkenteni a ruha- impor-
tot. De a textilimportőrök mennyiségi korlát nél-
kül hozhatnak még be árut. Az EU piacain 2005
első két hónapjában a kínai ruházati termékek
behozatala 28,1%-kal, a textíliáké 34,6%-kal ug-
rott meg. A példátlan dinamikát jellemzi, hogy
április végére az EU-országokba áramló kínai
textilruházati export 63%-kal, az USA-ba irányuló
pedig 62,5%-kal nőtt. Ebben a szituációban az
EU-országok többsége nem is tudott mást tenni,
mint azonnali hártó intézkedéseket foganatosítani.
Mind az USA, mind az EU elkezdte korlátozni a
kínai exportot. Ez azt jelenti, hogy a textilruhá-
zati behozatal Kínából éves átlagban legfeljebb
7,5%-kal bővíthet. Ezzel párhuzamosan Kína is
bizonyos önkéntes korlátozásokra szánta el magát.
Bár a kínaiak nem szeretik önként korlátozni
lépéseiket, a fejlett országok riadalma miatt mégis
okosabbnak vélték visszafogni expanziójukat.
2005. január elsejével ezért Kína a protekcionista
intézkedések kivédésére 148 féle
textiltermékcsoportha vetett ki exportadót. A Kínai
Külkereskedelmi Minisztérium természetesen tuda-
tában van annak, hogy az 1,3%-os exportadó
nem jelentős összeg, de alkalmas arra, hogy
megakadályozza az árak további esését, miközben
hozzájárulhat a minőségi kínai termékek és áruk
termelésének és kivitelének növekedéséhez.

Az EU kereskedelmi biztosa, Peter Mandelson
több ízben jelezte, hogy egy bizonyos küszöbérték
eléréseivel védeni fogják az EU érdekeit. Ugyanezt
ígérték az USA-ban is. A Bush-kormány azt is
jelezte, hogy szükség esetén a textiltermékekre
importkorlátozást is bevezetnek, és „saját kezde-
ményezésű” vizsgálatot indítanak. A jelenlegi hely-
zetben azonban úgy tűnik, hogy sem az EU, sem
az Egyesült Államok nem rendelkezik olyan kon-
ceptuális gondolkodással, ami például a kínaiak
egyik erőssége. Az egyes termékek fajtáin való
huzakodás érdemben túl sokat nem segít, és alig-
ha helyettesíti a stratégiát. Jellemző, hogy ebben a
helyzetben is a kínai kereskedelmi miniszter, Bo
Xilai oldotta fel a feszültséget. 2005. június 11-én
írták alá azt az EU-Kína-egyezményt, amelynek
értelmében 10 kínai textiltermék behozatalának
növekedését éves viszonylatban 8, illetve 12,5%-ban
korlátozzák egészen 2007-ig. A kínaiak ezzel a
megegyezéssel túl sokat nem veszhetnek, mivel
Kínát – WTO-tagsága ellenére – az EU nem is-
meri el piacgazdaságnak. Ezért bármikor indít-
hatnak dömpingellenes eljárást Kínával szemben.
A Kína WTO-belépésekor aláírt szerződés szerint
2008-ig bármely WTO-tagállam évi 7,5%-os növe-
kedésben korlátozhatja Kínából származó textilim-
portját.

* * * * *

**Eddig megjelent számaink megtekinthetők
és letölthetők a www.vki.hu weboldalról**